

SVĚT: Továrny na fake news dnes

Lidstvo se dělí na informátory a dezinformátory. Ti první informují, ti druhí vyrábějí fake news. První tak trochu dohlíží na ty druhé, aby správný obraz světa nebyl pokřiven nebo zaplaven informačními padělkami. Jak nedávno konstatovala televize CNN, „ne každý fakt si zaslouží naši pozornost, některé nestojí ani za zmínku“. Je jasné, že informátoři musí fakta pečlivě selektovat, údajně proto, že informace o složitých jevech, pokud není postavena politicky, může svádět nepevné mozky ke konspiračním výkladům. Je to stejně logické jako dětská představa, že tvaroh se vyrábí vydolováním náplně z koláčů. Ve skutečnosti spiklenecké teorie neodbytně vznikají právě tam, kde schází informace umožňující logické vysvětlení jevů. Pokud je i slepému jasné, že závažná informace je potlačována záměrně v zájmu vytváření nikoli přesného, nýbrž správného obrazu světa, vznik konspirací je prakticky zaručen.

Konspirologie totiž není nic jiného než pokus o racionalizaci nesrozumitelného světa, z něhož nadobro zmizely logické vazby, smyslová ukotvení, jistota zavedených pojmů, příčinné souvislosti. Lidský rozum instinktivně odmítá přijmout za svůj temný svět vypadající jako neprostupný hvozd zbavený jakýchkoli orientačních světýlek nebo mýtin, odkud jsou vidět hvězdy. Spiklenecká teorie se vždy snaží o hledání utajeného původce a organizátora zmatečné situace, o dosažení scházejících vysvětlujících podrobností do obrazu. Nespokojí se s tvrzením, že není třeba hledat souvislosti ve shodě náhod, že v našem nadmíru komplikovaném bytí je nahodilostí stále víc a víc, a bude ještě více, než se celý náš svět bude jevit jako jeden velký zámoť náhod, živelných souher okolností bez ladu a skladu. Jinými slovy myslícímu tvorovi je vlastní snaha o pochopení souvislostí a žádné akademicky nabubřelé výmluvy nejsou s to tuto instinktivní snahu z lidské hlavy vymýtit.

Slyšte nyní několik historek ze života současné Ameriky a zkuste poctivě – poctivost je tu totiž důležitá – neupadnout při jejich zvažování do osidel těch či oněch konspiračních teorií.

Prakticky ve stejnou dobu došlo ve floridském městě Miami ke zřícení obytné budovy a ve věznici španělské Barcelony byl nalezen mrtev John McAfee, americký zbohatlík a počítačový genius, tvůrce prvního komerčního antivirového [softwaru](#) a dodavatel korporátních bezpečnostních řešení. Časová shoda je čistě náhodná. Oficiální příčina úmrtí vězně ta dnes nejběžnější: sebevražda. Příčina zhroucení věžáku – podmáčení v důsledku úniku vody z vedlejšího bazénu. V obou případech je ovšem přehrášle podivných okolností.

Kondominia v této čtvrti Miami zvané Sunny Isles, v bytovém areálu Sunrise, dost dobře znám, pobýval jsem tam víc než jednou. Domy z 80. let jsou stavěny kvalitně, jsou odolné vůči zemětřesení, společné bazény od staveb vzdálené několik desítek metrů. Garáže ve zřícenině zůstaly nezatopené a nepoškozené, žádné sutiny. Právě v podzemních garážích se ještě nedávno volně pohybovali záchranáři a televizní kamery a ve vodě se nebrodili. Nejsem statistik ani stavební inženýr a nevím, zdali tak vypadá standardní obraz trosek domů zřícených v důsledku dlouhodobého podmáčení suterénního podlaží. Ještě podivnější je způsob záchranných prací, nadobro pozastavených kvůli bezpečnosti samotných záchranářů – a to v situaci, kdy i po dvou týdnech pod sutinami zůstávalo přes 120 nezvěstných obyvatel domu, oproti dvěma tuctům identifikovaných obětí. Pak trosky byly dočista odklizeny bagry, aby nic nepřekáželo v hledání pohřešovaných. Opravte mě, pokud jste někdy v podobných případech slyšeli o tak drastickém nepoměru mezi nalezenými ostatky a nezvěstnými oběťmi. Jak vůbec rozumět té zprávě o pohřešovaných? Šli na nákupy a doted' se nevrátili? Nebo snad dosud leželi pod kusy rozpadlého zdiva, nejspíš mrtví, ale třeba i zranění? To služební psi nebyli schopni vyčenichat takovou hromadu rozkládajících se lidských ostatků? A jak rozumět pompézní návštěvě prezidenta Bidena, který se zármutkem obhlížel místo tragédie zrovna v době, kdy záchranné práce byly navždy zastavené, zatímco pod ruinami možná dodýchávali zranění lidé?

Ovšem podivnosti v příběhu o spadlé budově na adrese 8777 Collins Ave. South Miami, FL nejsou nic ve srovnání s příběhem sebevraha McAfeeho. Počítačový mág nebyl prost politických ambicí – dvakrát byl prezidentským kandidátem za Libertariánskou stranu. Libertariáni v amerických poměrech jsou zatvrzelí pravičáci, tudíž lze předpokládat, že ani McAfee nesdílel nadšení revoluční levice z nástupu nového prezidenta s jeho zaručenými zájmy zítřky. Před rokem nahrál video plné mlhavých výhrůžek na adresu hlubinného státu (deep state) – rozuměj, navzájem propojených nomenklaturních struktur, které zprivatizovaly a přisvojily si americký stát na způsob sicilské mafie s její zločineckou etikou, kriminálními autoritami a zákony omerty. Coby počítačový bezpečák s vzhledem do firemních a politických tajů měl opravdu nevšední vědomosti pro leckoho nebezpečné, a proto týden po zveřejnění videa byl na žádost FBI zatčen během služební cesty ve Španělsku a uvřazen do vězení, kde strávil rok kvůli údajnému daňovému úniku, aniž by byl formálně z něčeho obviněn.

Zhruba týden před sebevraždou se objevilo další video, v němž precizoval své výhrůžky. Tvrdil, že má kopie elektronické korespondence Hillary Clintonové, po které již léta marně pasou pinkertonové z FBI, odposlechy mladého Bidena a vůbec sdostatek smrtícího kompra schopného usvědčit a položit celou současnou demokratickou vládu. Kopie vražedných dokumentů prý spolehlivě uschoval na různých místech včetně svého floridského kondominia na adrese 8777 Collins Ave. South, Miami. Že by po rozhodnutí o jeho vydání do Spojených států už neměl pro co žít?

Pozorný čtenář si jistě všiml neuvěřitelné shody adres. Ano, dobrodruh McAfee vlastnil byt v domě, který šel k zemi v době, kdy on sám páchal sebevraždu v Barceloně. Na videu tato adresa není jen pronesena hlasem budoucího nebožtíka, nýbrž uvedena i v psané podobě. Snímek byl rozmnožen v takových množstvích, že i přes mohutné vymazávání je dodnes k nalezení v džungli YouTubeu.

Jak zabránit tomu, aby krajně podivná historka nespustila ve vašich hlavách mechanismus vzniku spiklenecké teorie? No přece jednoduše: uvést nepopíratelné a ověřitelné skutečnosti, které její logiku vyvrací. Třeba přizvat experty, kteří na historických příkladech ukáží, že se jedná o čistou shodu mnoha náhod, že jednou za miliardu let i kulička v ruletě stokrát padá na stejné číslo. Nebo že videa jsou podvrhem vyrobeným v dílnách stoupenců Donalda Trumpa, s uvedením adres a jmen možných pachatelů. Cožpak dotěrní novinářští čmuchalové, schopní zjistit značku vložek Meghan Markle, nedokážou vnést aspoň trochu světla do podezřelé zápletky? Místo toho ticho po pěšině. O detektivní příběhy prý není zájem. Výmluv se sice dá vymyslet habaděj, ale s jejich nepopíratelností a ověřitelností je potíž. Snadno se dá zabřednout do vazkých bažin hledání pravdy-nepravdy. Proto je snazší celou věc zamést pod koberec, prostě pominout, zamlčet. Vyšetřování skončilo, zapomeňte! Časem věc vyhnije sama. Jak vyhnívá kvůli špatné poptávce spousta jiných nevysvětlitelných a nevysvětlejších amerických záhad naší doby.

Klást nepatřičné otázky znamená být navždy zařazen do příhrádky konspirologů, dezinformátorů. Jaké důvody k sebevraždě měl prostopášný Jeffrey Epstein, který choval v živé paměti spoustu bizarních historek, ale také fotodokumentaci takřka na celý americký establishment a mohl své poznatky dobře zobchodovat s neúplatnou americkou justicí? A kam se ostatně poděla korunní svědkyně v jeho věci Ghislaine Maxwellová, pilná dodavatelka děvčat na jeho ostrov pokladů? Nebudu překvapen, když se dozvím, že si také potichu vzala život. A proč tak nesnesitelně hřyzlo svědomí mladíka, který během vpádu do Kapitolu uzmul laptop Nancy Pelosiové, že si musel ve sklepě svého domu spěšně a dobrovolně strčit hlavu do oprátky, aniž by zanechal dopis na rozloučenou? A kam se mimochodem poděla bývalá ředitelka CIA Gina Haspelová, která byla naposledy spatřena těsně po prezidentských volbách v listopadu loňského roku? Rezignaci na svou funkci podala písemně 19. ledna, den před

Bidenovou inaugurací, jenže osobně se nedostavila a na veřejnosti se nikdy neukázala. Je tak těžké pozvat ji do talkshow, aby uvedla věci na pravou míru a svou přítomností vyvrátila nehorázné „chýry“? Není náhodou vězněna na základně v Guantánamu, jak tvrdí nehorázné fake newsy? Byla údajně zraněna během šarvátky, kdy oddíl agentů CIA přepadl ochranu serveru společnosti Dominion na území americké ambasády v Berlíně. Jak ostatně dopadla šarvátka, v níž údajně zahynulo pět lidí? Konala se vůbec a s jakým výsledkem? Orgány to asi vědí a ti ostatní nemají prověrku na stupeň „tajné“?

Ve Spojených státech se dnes jako houby po dešti množí případy záhadných zmizení a zatčení končících údajnou sebevraždou. Klíčovým slovem v nastalých zmatečných poměrech je „údajně“. Živnou půdou pro vznik spikleneckých teorií není, jak se tvrdí, duševní nemoc nebo zlotřilost a nepřejícnost konspirologů, ale právě snaha sdělovacích prostředků třídit informaci, dělit ji na fakta a faktoidy nezasluhující si zmínky, a tím zcela po komsomolsku přilévat svou vodu na mlýn pokroku. Proto žijeme ve světě příběhů načatých s velkým humbukem a vířením bubnů a většinou nedokončených. Proto když slyšíte tklivou historku opřenou jak jinak než o anonymní zdroje a vynášející do nebes novodobé americké poměry nebo odhalující pikle jejich umanutých odpůrců, vězte, že se konec příběhu nedozvíte nikdy. Začátek byl vyprávěn jen proto, aby dosáhl efektu morálního kýchce – dojal vás k slzám a přesvědčil o pravdě progresivistů.

Neplatí to jenom pro Spojené státy. I u nás se to děje dennodenně. Uvedu konkrétní případ: v lednu letošního roku jedna nejmenovaná televize přinesla kormutlivý příběh Trumpova zločineckého počínání – volal prý státnímu tajemníkovi státu Georgia a žádal ho, aby mu za každou cenu přidal voličské hlasy tak, aby mohl porazit svého soupeře. Je nabíledni, že tento diktátorský počín nemohl zůstat bez náležité odezvy a spokojení moderátoři neskrývali zadostiučinění, když sdělovali, že na bývalého prezidenta se už chystá soudní žaloba. Věc byla takřka hotová, neboť příčinlivý státní tajemník hovory s nadřazeným tajně nahrával, což je nyní v Americe známkou slušnosti. Uplynulo půl roku, tak proč se nikdo neptá, jak vlastně probíhá soudní líčení, na jehož konci nemůže být nic menšího než vězeňský trest? Někoho možná zarmoutím, když řeknu, že žádný soud se nekonal, nekoná a konat nebude. Deník The Washington Post, který i pro naše novináře byl původcem zprávy, se svým čtenářům překvapivě omluvil s tím, že se jeho investigativcům nepodařilo najít v nahrávce jedinou pasáž, která by aspoň vzdáleně připomínala vydírání. Jinými slovy, omluvili se za politicky překroucenou informaci, za lež, za vědomý fake. Omluva redakci šlechtí. Hádejte, můžete třikrát, co udělala nejmenovaná televize, která nás v zimě zahlcovala touto politicky motivovanou lží? Uhodli jste hned napoprvé. Tuto skutečnost jednoduše zamlčela. Co si asi myslí o svých divácích, když nepokládá za nutné dopovědět tak zdárně navozenou hororovou zkazku? A znáte jiné pojmenování než hoax nebo fake pro vyvrácenou, tudíž prokazatelně lživou informaci, která našim sdělovacím prostředkům nikdy nestála za dementi, ať již s omluvou nebo bez, a která nadále dělá svou zavádějící práci ve veřejném prostoru? A neměli by odvážní informátoři zařadit takové médium na seznam dezinformačních zdrojů, když jim maně uvedu tučet obdobných smyšlenek? Ouha, nejspíš to opět postaví politicky...

Nejpřesvědčivější spiklenecké teorie bobtnají na droždí těchto lží, polopravd a potlačovaných faktů, které denně chrlí „solidní“ sdělovací prostředky. Jsou to továrny na fake news.

Jefim Fištejn